

paganda yapıyorlar, Türkiye'yi kurtarmak için. Mama-
fih yine propaganda meclisinde Büyük Millet Meclisi-
ne müracaatta bulunmuş. Azerbaycan'a müracaatta
bulunmuş ... Geçmek için müsaade istenilmiş, Azer-
baycan'da propaganda böyle câri imiş ve Azerbaycan
ordusuna nüfuz etmiş. Sakın bu orduya silâh atmayın.
Bolşevik orduları garp cephesine geçecek. Bir gün
arzu buyurulursa getirin okurum size, bu mealdedir.
İşte Bolşevik ordusu yardım edecek... Bu itikad Azer-
baycan ahalisine intişar etmiş. Bizden bugün Azer-
baycan'da ihlâlatta bulunan insanlar var. Hattâ bir
gün bir kongrede diyorlar ki, bizim istiklâlimizi Türk
kardeşlerimizin uğruna kurban edelim. Onlarsız biz ya-
şayamayız. Gelsin Rus orduları buradan geçsin. Bi-
zi halâs edecekmiş, propaganda bu. Hatta ... Halil
Paşa gidiyor, o kongrede bulunuyor, Bolşeviklerle
anlaşıyor, Rusları içeri çekiyor. Bu böyledir. Bolşe-
vikler Azerbaycan'a girer girmez üç, beş, on gün hali
istirahat, filan, adalet göstermek istiyorlar. Ondan
sonra Gence'de Ermenileri teşvik ediyorlar. Onlar Bol-
şeviklerden bir kaç adam öldürüyorlar. Derken bir
karışıklık, Nuri Paşa da Bolşevikler aleyhine bir ta-
rafi iltizam ediyor. Her şey zirüzeber oluyor, yalnız
Karabağ ve o havalide ... on gün sonra efendiler Ba-
kü'de ... onların hepsi kesiliyorlar. Sonra 135 mil-
yon altın alıp götürüyorlar, bankalardan. Niçin gö-
türüyorsunuz diyorlar. Diyorlar ki; Ruslar harp ile
meşgul iken siz para kazanıyordunuz, bunlar Rusla-
rındır. Pencere perdesine varıncaya kadar çekip gö-
türüyorlar. Orada cazımı İslâmiyenin ve emsalinin
filan, bunların bütün emvali ellerinden alıyor. Bir
bağda iki oda veriliyor. O odada kendisi oturur...
Dadaşkı ailesini satmakla yaşamıştır. Hulâsa beyler ...
sonra orada Ermeniler yine bütün memur namıyla
alıyorlar, ne kadar memur varsa Ermeniler namına
alıyorlar ... filan varsa Ermenilere teslim ediyorlar.
İslâmlara Ermeniler verecek. Kongre esnasında Rus-
lar da irtikâp olunan hatayı resmen kongrede söyle-
mişlerdir. O kongreye bir çok İslâmlar gitmişti. Biz-
den elli altmış kişi gitmişti. Sonra aktarı âlemi islâm-
dan, her taraftan gelmişlerdi. Bizim son ümidimiz
sizsiniz, siz de eğer Komünist olursanız sizden bize
hayır yoktur. Çünkü yarım milyon Türk süratle ke-
silmiştir, yarım milyon da Türkistan'da kesilmiştir.
Millî şarkılar söyleyen Türkistan halkı isimleri alına-
rak öldürülmüştür, diyor. Bugün mekteplerimiz yal-
nız Taşkent'te bizim esirlerin açtığı 54 mektep muallim-
leri nefyedilmiş, bizim Türk zabitleri koğulmuş,
yerlerine Komünist muallimler konulmuştur. Fakat bu
meslek erbabında bendeniz diyorum ki, Komünist

yoktur. Bizim Komünistler itiraf etmelidirler ki, ge-
çen sene hiç Komünist değillerdi. Ruslar tarafından
aşılanmıştır. Bu sekiz aylık bir Komünistliktir. Kendi-
lerinin artık bu itikadlarını takdis etmeyeceğim.

Sonra efendiler; ben arkadaşlarımı tenzih ederim
ve kendilerine hürmet ederim. Ben meslek üzerine
konuşuyorum. Bugün bizi istilâ eden cereyan Rus-
ların cereyanıdır. Rus ordusu onandığımız gibi değıl-
dir, Bunlarda kabiliyeti harbiye yoktur. Azerbaycan
cephesine gönderdikleri ordunun kabiliyeti harbiyesi
yok idi. Ermenilerle bile harp edemediler. Birtakım
serseri ve kabiliyeti harbiyesi zaif kimselerdir. Erme-
nistana Ruslar cebren giremedi. Sefirlerini tulü müd-
det Ermeniler kabul etmediler ve mukavemeti harbi-
yeden mahrum Deniken ordusunu mağlup edemedi-
ler. Bir tiyatrodan başka bir şey değildir. Yarım sa-
sat harp ediyordu. Nerede karın doyuruyorsa orada
hizmet. Yalnız bir şey varsa muntazam harp eden or-
dusu yok. İşte bu hakikatleri arzederken Erzurum
böyle şirazesiz bir iş karşısında lâkayid kalamazdı.
Bize, teşebbüste bulununuz dediler, ne teşebbüsünde
bulunalım. Bir mikrop gibi aç kalmış, memlekete sal-
dırmak istiyor. Memleket sizin, diyor, babanızın ma-
lı mı?.. Taraftar peyda edebilmek için mümkün ise
sizin malınız komşuların, komşuların malı sizin ...
İnsan doğduğu zaman nerenin malı olur? Kürrei arz-
nın... Hiç kıymeti yokmuş gibi. Ne ise düsturları ne-
dir bilmiyorum, belki iyidir. Geçen gün Hariciye
Vekâletinden istirhamda bulunmuştum. Dinlerken ha-
fi celseye talik etmişiniz ve emin olunuz ki Erzu-
rum'dan gelen telgraf, zaruret neticesi verilmiş, biz-
den istimdad ediyorlardı. Biz Müdafaa-i Hukuk teş-
kil ettik. Bir hazırlık yapıyorlar. Kime karşı, neye
karşı? Efendiler; elimizde kuvvetli, metin bir Ordu
vardır. O ordu ile Ermenistana savlet ettik. Pek az
zamanda üç saatte Kars kalesini devirdik. Maalesef
bu teşkilât ordu arasında da var. Erzurum'a girdiği-
miz zaman, muhtelif cereyanlar vardı. İçlerine gir-
dim, birtakım ordu zabitanı arasında bunun askere
sirayet edeceğinden de korkuyorlardı. Nefere; ati ti-
mar etmeyeceksin, memleketine gideceksin, gibi pro-
pagandaların efrada tesiri olmuyor değildi. Propagan-
da birtakım safdil insanlara nüfuz etmekten halî kal-
mıyor. Ordunun başındaki Kâzım Paşa Hazretlerine
müracaat ettik, orduda bir şirazesizlik acaba olabilir
mi; dedik. Mâmafih dedi; kanaatıma gelince : Belki
efendiler garip gelecektir sözüm, benim kanaatıma
kalırsa, İslâmiyetle Bolşeviklik arasında pek az fark
vardır, dedi. Bunda miras, zekât yok Paşam dedim;
bizim akidemizle bu tevafuk etmez. Beni mi kandırı-